

Lasken lastenkirjan kädestäni kirjaston lukusalissa. Kuvauksesta päätellen Yrjö Kokko ei ollut koskaan nähnyt valokuvaa oikeasta peikosta. Mutta niin kuin vieressäni lukusalin pöydällä oleva PEIKKO-hakusanalla haravoitu kirjapino kertoo, se ei ole ihme: peikkohavainnot olivat äärettömän harvinaisia ja valokuvat vielä harvinaisempia pitkälle 70-luvulle asti, kunnes moottoriperät, piilokojut ja haaskoilla viikkokausia vahtiminen alkoivat tulla muotiin. Peikkoja ei entisaikoina juuri metsästetty, koska niiden liha on syömäkelvotonta, raato kuvottavan hajuinen. Peikkojen talvitaljoilla tiedettiin käydyn hiukan kauppaa: venäläiset olivat syksyisin harjoittaneet jonkin verran peikon loukkupyyntiä mutta se oli ollut aika kannattamatonta touhua. Peikot menivät ansoihin ani harvoin ja pyssyjen kanssa niitä oli lähes mahdoton metsästää, ne kun olivat äänettömiä ja nopeita yöeläimiä. Koiriakin oli koetettu mutta surkein tuloksin; peikot joko eksyttivät koirat tyystin jäljiltään tai jos sattuivat jäämään kiinni, ne raatelivat koirat kamikaze-raivolla. Temperamentiltaan bullterrierin tyyppinen, Venäjällä jalostettu ”rollikoira” on kuitenkin edelleen tunnettu rotu. Se on muunnos karjalankarhukoirasta, ja siinä sanotaan olevan myös enemmän kuin ripaus sutta ja huskyä. Metsästyksen ”rollikoiraa” (oikealta nimeltään kuulemma Laatokan vainuaja, voi kiesus) ei kuitenkaan ole käytetty aikoihin.

Peikkoja ei kannattanut myöskään etsiä talvipesisistä toisin kuin karhuja, sillä peikko etsii talvehtimiseensa niin luokse-

pääsemättömiä onkaloita, että useimmiten oli aivan turhaa edes tähyillä hengitysreikiä. Eikä niitä kai kannattanut metsästää siinäkään mielessä, että ne olisivat erityisesti kilpailleet samoista riistalaitumista ihmisten kanssa: talvisin ne olivat täysin poissa pelistä ja kesäisinkin kiinnostuneempia sopuleista kuin hirvistä. Oli niistä muutama vuosi tapporahaakin maksettu kun aslakit olivat itkeneet että ahmat ja stallot riehuivat tokissa kuin verottaja konsaan, mutta sitten olivat luonnon-suojelijat ja petopulliaiset tulleet väliin.

Sukellan yhä syvemmälle tietoihin: muutammat hansakauppiat olivat tunteneet termin ”Spukenfell” eli ”spuukinnahka”, joka oli harvinainen ja kallis esine, myyttinen samalla tavalla kuin muumioidut merenneidot ja yksisarvisen sarvet. 1900-luvun alkuvuosina Venäjällä onnistuttiin pyydystämään muutama peikko loukulla, ja täysikokoisesta uroksesta nyljetty, talvikarvassa oleva tuuhea silkinmusta spuukinnahka oli kuulemma uljas näky. Jollakulla politbyroon jäsenellä oli ollut datsansa vierassalin takanedustalla spuukinnahka, johon oli jätetty paikoilleen pää. Minua ilskottaa.

Luen uudestaan Kokon kuvauksen peikosta. Ei se nyt mitasuhteita lukuun ottamatta niin pahasti pieleen mene; ruskea karvapeite tosin on oikeasti pikimusta, korvissa ei ole tupsun tupsua ja ”lystikäs hännäntypykkä” – voi tätä alennustilan määrää – on piiskana viuhahtava tupsupäinen käärme, värisevä mieliala-antenni. Suurehko nenä, hmmm, ehkä myöhemmin kun kasvot venyvät kuonomaisemmiksi; suukaan ei oikeasti ole erityisen suuri, ja kun se ”vetäytyy iloiseen hymyyn” paljastuvat toki helmenvilkeat hammasrivit, mutta kaikessa kauneudessaan ne ovat sahalaitaiset ja terävät, kulmahampaat kuin turkkilaiset tikarit. Kädet – etukäpälät – ja jalat ovat toden totta suuret vartalon kokoon nähden, vähän niin kuin ilveksen tassut. Karvapeitekin on näyttänyt aika ajoin takkuiselta, eikä päälaelta kasva tukka vaan huikea musta harja, aivan

kuin metsässä asuisi sama stylisti joka on luonut imagon Tina Turnerille.

Selaan *Pessiä ja Illusiaa* eteenpäin. Eläimet ja kasvit juttelevat suvereenisti keskenään, sitten kuvaillaan pikkuista imelää tyttöä jonka silmät ovat suuret ja siniset ja ihmeellisen kirkkaat ja jolla on valkoinen kihara tukka kuin poutapäivän pilvenhattara. Keijukainen.

Peikko ja keiju esittäytyvät, he ovat Pessi ja Illusia, mitä ei ollut kirjan nimen perusteella vaikea arvata; toinen on pessimisti ja toinen illusionisti, todella nokkelaa. Ja koska kummankin nimi on lyhennetty koska he ovat pienikasvuisia, totea Illusia että he ovat kohtalotovereita...

Suljen kirjan. Ajatukset ujeltavat päässäni.

Mikä se minulle on?

Hoidokki, vähän niin kuin siipensä katkaissut pulu? Vai eksoottinen lemmikkieläin? Vai kenties talossa viivähtävä, hie-man outotapainen mutta yhtä kaikki kiehtova vieras, joka jonnakin päivänä lähtee kun on lähteäkseen?

Vai mikä?

Kysyn itseltäni enkä vastaa.

Ojennan käteni ja tartun seuraavaan kirjaan.

BRUCE CHATWIN:
NÄKYMÄTTÖMÄT POLUT,
SUOM. LEENA TAMMINEN, 1987

Ihmisen esi-isät olivat "yleiseläjiä", joustavia ja kekseliäitä olentoja jotka ovat kaiketi joutuneet keplottelemaan itsensä monesta ahtaasta loukusta joutumatta joka käänteessä lajina jakautumaan. Siitä seuraa, että kun hominidilajissa tavataan huomattava rakenteellinen muutos, se selittyy varmasti jostakin rajusta ulkoisesta paineesta.

Mioseenikauden päättymisen jälkeen on itse asiassa tapahtunut vain kaksi tällaista huomattavaa "harppausta eteenpäin", joiden välillä on osapuilleen neljä miljoonaa vuotta: ensimmäinen liitetään Australopithecukseen, toinen ihmiseen:

1 Lantion ja jalan rakenne muuttui niin että neljällä raajalla liikkuvasta metsäapinasta tuli tasangolla kävelijä, nelijalkaisesta kaksijalkainen, käsillään liikkuvasta olennoista sellainen jonka kädet olivat vapaat tekemään muuta.

2 Aivot laajenivat nopeasti.

ENKELI

Se seisoo kirjaston alakerrassa sijaitsevan museon lasivitriinissä kuin sulavalinjainen ukkospilvi. Sen karva on menettänyt paljon kiiltävästä mustuudestaan lasikopissa vietettyjen vuosien aikana. Sen seuraksi ja elinympäristöä kuvaamaan on tuotu sellaisia oksankarahkoja, jäkälää ja kulahtaneen näköisiä styrokseleitä. Se on täytetty hieman kumaraan asentoon, eturajojen pitkät ja notkeat sormet ojentuvat kohti lasia niin että kun vitriinin luo tulee, kavahtaa vaistomaisesti hieman taaksepäin. Kuono on rypistynyt irvistykseseen, ja vaikuttavan kokoiset hampaat ovat tumman keltaiset – ehkä pitkästä säilytyksestä johtuen. Huomaan että konservojilla on ollut väärää tietoa peikkojen silmistä: tästä hurjuutta ja vaarallisuutta tavoittelevasta pedosta tekevät liikuttavalla tavalla eksyneen näköisen lasiset ruskeat nappisilmät, jotka soveltuisivat hyvin vaikkapa karhulle, mutta jotka eivät lainkaan muistuta niitä oikeita: suuria vinoja tulisilmiiä, joiden iirikset ovat pystysuorat juovat. Painan käteni ja nenäni ja huuleni lasille. Se huurtuu suuni kohdalta kun kuiskaan: "Auta minua."